

להעדיפה. ומתוך דרשב"י מבחין בין לימוד מקרא שזו בחינת מדה ואינה מדה, על כן היה שקול בעינינו מעיקר הדין ובחר יותר בתלמוד תורה בדרך הרגילה שלו. ע"כ תוכן השו"ט של הירושלמי בנידון.

ולמדנו מהירושי' כמה מילי מעלייתא בנידון: א' דקר"ש בעונתה הוא מדין תלמוד תורה; ב' דלרשב"י שקול לימוד בדרך "חידוד" כמו לימוד קר"ש בשעתו. אכן גם לדידי', מותר לו להפסיק לימודו ולקרא קר"ש בשעתה, שלא אמרו אלא שחביבה היא בעינינו כמו קר"ש. וע"כ אין גם איסור להפסיק לימודו כדי לקרא שמע, שהרי גם קר"ש הוא "שינון", ולקרא, כלומר שבשעתו גם בזה מתקיים "ושננתם"; ג' שרבנן פליגי עלי' דר"ש, ואעפ"י שבעיקרא דדינא מודים לו "שזה שינון וזה שינון" כלומר שקר"ש הינה ממצות תלמוד תורה, ומכל מקום סברי שבעונתה היא כמשנה ממש, ועל כן יש להעדיפה בעונתה, ולהפסיק מלימוד תורה בענין אחר, אעפ"י שלמוד תורה שעוסק בה היא דרך "ושננתם".

ג.

ולפי"ז הן ניתן לנו להשוות התלמודים, ולומר שגם הבבלי אינו חולק כלל על הירושי' שמצות קר"ש בעונתה היא מדין תלמוד תורה. אלא שמאחר ונחלקו רבנן (שהם חבריו של רשב"י) על רשב"י וסברי דלמרות שגם קר"ש אינה אלא ממצות ת"ת, מ"מ בעונתה עדיפה, ויש לבטל ולהפסיק עבודה מתלמוד תורה אחר. ומתוך ממילא מה שאמרו במשנתנו "מפסיקים לקר"ש ואין מפסיקים לתפלה" דזהו באמת כמו שאמרו בסוגיין בבבלי דזה בכגון רשב"י וחבריו, דאין הכונה לרשב"י עצמו, דהוא לשיטתי' דס"ל דעוסק במקרא מדה ואינה מדה, על כן בחר בת"ת שעסק בה ולא הפסיק גם לקר"ש. אולם משנתנו היא כרבנן דפליגי עליה וסברי שגם מי שתורתו אומנותו חייב להפסיק לקר"ש וזה נסתם במשנתנו. אך גם ל"ק מהאי דעובדא בגמרא שגם רשב"י היה מתכסה ומצלי, דהיינו קר"ש כדפירשו התוס', דיתכן שלעתים, ואולי כשהי' גומר הסוגיא (בדרך "חדידי") והגיע זמן קר"ש, קראה גם הוא כמו אחרים, ומ"מ משנתנו דלא כוותי' אלא כרבנן, דלשון המשנה נראה דיש חיוב להפסיק, ואין זה דעתו של רשב"י ודו"ק. (ועיי' שלהי ר"ה דרב יהודא הוי מצלי אחת לשלושים יום. ועיי' רש"י שם, דהיינו דוגמת רשב"י. ולפי"ז אפשר לפרש גם בהא דרשב"י "מצליי' כפשוטו על תפלה, ועידן צלותא שם - הכוונה לזמנו-שלו.)

גא.

ולפי"ז ניתן ליישב המחלוקת דמרן המחבר בשו"ע והרמ"א, בדרך קצת אחרת ממה שהוסבר בגר"א. דנחלקו בזה, אם הבבלי קאי בחדא שיטה דהירושי', או דלדעת הבבלי מצות קר"ש היא קבלת עול המלכות שמים, ושלא כירושי' דס"ל שזה מדין תלמוד תורה בענין המצוה הזאת.

ואם נאמר כן, שלבבלי אין זו מצות תלמוד תורה, אלא זוהי המצוה המעשית של קבלת עול מ"ש, לפי"ז באמת לא ניתן לקיים בקר"ש מצות ת"ת, כי כל כולה היא מצוות קבלת העול מ"ש. ואלה הם דברי ר' אמי בסוגיא דמנחות, וקיי"ל כוותי'. ושיטת רשב"י המבוארת שם, היא דרשב"י לשיטתי' דהירושי' דס"ל "זה שינון וזה שינון". כלומר, דאיהו ס"ל שזוהי מצות תלמוד תורה. ומשום כך לדעתו אין מפסיקים גם לקר"ש. אבל הלכה כגמרא דילן דגם אלה שתורתן אומנותם חייבים להפסיק לקר"ש. על כן סתם הרמב"ם, ובעקבותיו המחבר בשו"ע, שצריך לקבוע זמני לימוד ביום ובלילה, ואינו יוצא י"ח בקר"ש גם בשעת הדחק. (ואם אינו יכול, פטור מטעם אנוס, אבל המצוה דת"ת לא קיים). ואילו הרמ"א נוקט דגם לבבלי קר"ש זוהי מצות ת"ת, ועיי' דברי רשב"י בסוגיא דמנחות מקובלים להלכה, אלא דלא קיי"ל כוותי' בהא דסבר דאין מפסיקים לקר"ש, דנקטינן כרבנן דפליגי עליה בהא וסברו דגלי קרא דקר"ש בשעתה חביבה כמו משנה, על כן עדיפא מינה באותה שעה, ומפסיקים לקר"ש, וזה כסתם משנתנו דשבת. עיי' הביא הרמ"א להלכה דבשעה"ד יוצא גם עיי' קר"ש מצות תלמוד תורה.

גב.

ולפי"ז ניתן לתרץ הערת הגרע"א בתוסי' מו"ק (ט' ב) שהובאה לעיל (אות ד') בהסתמך על הירושי', שגם לרשב"י אין להפסיק רק לכגון סוכה ולולב, ואילו לקר"ש אין מפסיק. ותמה הגרע"א, דהרי בגמרא דילן מבואר, דגם כגון רשב"י מפסיק לקר"ש, ולמה סתמו התוסי' כירושי'.

אכן לפי הנ"ל י"ל דהתוסי' גיי' מפרשים כהרמ"א שאין מחלוקת בין התלמודים, ושיטת רשב"י כשלעצמו היא, שגם לקר"ש אין חייב להפסיק, דשונה בזה מצות קר"ש משאר מצוות דהן חובת גברא, דזו אינה אלא מצות ת"ת "זה שינון וזה שינון", עיי' לא הי' מפסיק. אכן המשנה סתמה דלא כוותי', אלא כרבנן דפליגי עלי' וסברי שלמרות ש"זה שינון וזה שינון" מ"מ מפסיקים, מפני שבעונתה יש לה דין לימוד במשנה, ועדיפא מלימוד תורה בעניינים אחרים. ודוק בכל הנ"ל.

סימן צה : בביאור "סוד ה' ליראיו" שבדברי הראב"ד.

כ' הרמב"ם פ"ו מה' ביהבי"ח הטי"ז: ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קידשה לע"ל, ובקדושת שאר א"י לענין שביעית ומעשרות וכיו"ב - לא קידשה לע"ל? לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה, ושכינה אינה בטילה וכו'. אבל חיוב הארץ בשביעית ובמעשרות אינו אלא מפני שהוא כיבוש רבים, וכיון שנלקחה הארץ מידיהם, בטל הכיבוש וכו'. וכיון שעלה עזרא וקדשה, לא קדשה בכיבוש אלא בחזקה שהחזיקו בה וכו' עכ"ל.

והשיגו הראב"ד: א"א סברת עצמו היא זו ולא ידעתי מאין לו וכו' אלמא למ"ד קדושה ראשונה לא קידשה לע"ל לא חילק בין מקדש וירושלים לשאר א"י. ולא עוד אלא שאני אומר שאפילו לר' יוסי דאמר קדושה שניה קדשה לע"ל, לא אמר אלא לשאר א"י. אבל לירושלים ולמקדש לא אמר וכו' כך נגלה לי מסוד ה' ליראיו וכו'. עכ"ל.

ונתקשו המפרשים במקור סברתו של הראב"ד שהיא מנוגדת לרמב"ם מן הקצה אל הקצה, להעדיף קדושת א"י על קדושת המקדש, שכתב ע"ז שנגלה לו מסוד ה' ליראיו. האם הכונה לדברי נביאות?

ב.

ונקדים דברי הגמרא חגיגה ג': מעשה בר' יוסי בן דורמסקית שהלך להקביל פני ר' אליעזר בלוד. אמר לו מה חידוש הי' בביהמ"ד? א"ל נמנו וגמרו עמון ומואב מעשרין מעשר עני בשביעית וכו'. בכה ר' אליעזר ואמר "סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם". א"ל לך אמור להם, אל תחושו למנינכם, כך מקובלני מריב"ז ששמע מרבו ורבו מרבו הלממ"ס, עמון ומואב מעשרין מ"ע בשביעית. מה טעם? - הרבה כרכים כבשום עולי מצרים ולא כבשום עולי בבל מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לע"ל, והניחום כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית. עכ"ל הגמרא.

ובתוס' שם ד"ה עמון הקשו על פירש"י דעמון ומואב היינו מאותן שטהרו בסיחון, דהרי התם נוהגת שביעית, דאמרו שלש ארצות לביעור, יהודה ועבה"י והגליל, ועבה"י היינו ארץ סיחון ועוג. וכתבו ת"י, הך דהכא המדובר בעמון ומואב שלא כבשו סו"ע. עוד תירצו: דלא קידשה עבה"י רק לארץ סיחון ממש, אבל מה שכבש מעמון לא נתקדשה. וכן הוא ת"י א' בתוס' ב"ב נ"ו. ד"ה הר שער.

לכאורה פירוש דבריהם היינו, שגם מעיקרא בזמן שכבש מרע"ה ארצות אלה לא נתקדשו אלא ארצות סו"ע המקוריות, ולא אלו שטיהרו בסיחון מארץ עמון ומואב. וזה לכאורה מוכרח, שהרי בקושיתם בחגיגה הנ"ל אפירש"י כתבו עוד: וכי תימא דקדושה ראשונה לא קידשה לע"ל, א"כ תפשוט מיניה, דלר"א לא קידשה, אלמה מיבע"ל בפ"ק דמגילה ובשבעות מאי ס"ל אי קידשה אי לא קידשה. ואם נפרש כונתם בתירוצם ה"ל שאכן בזמן כיבוש מ"ר אמנם נתקדשו גם ארצות עמון ומואב שטיהרו בסיחון, אלא שבקדושה שני לא חזרו וקידשו, דא"כ אכתי תשאר קושיתם, דא"כ לוכח מיניה, דס"ל לר"א לא קידשה לע"ל, דאי נתקדשה, א"כ לא הי' צריך לחזור ולקדשם, דקדושה ראשונה לא בטלה מהם.

וכן הדבר מוכרח לכאורה גם בתוס' ב"ב הנ"ל. שהרי כתבו שם לעיל מזה בתוד"ה חייב במעשר דשמואל דסוגיא אליביה אזלא, ס"ל קדושה ראשונה קידשה לע"ל. א"כ מוכרח כנ"ל, דגם בימי כיבוש ראשון אי נימא דקדשו בימי משה, איך פקע חיובם במעשרות. אלא מוכרח כנ"ל, דגם בימי כיבוש ראשון דנתקדשה ארץ עבה"י, לא נתקדשה אלא ארץ סו"ע ולא עמון ומואב, שטהרו בסיחון.

ג.

אולם הדבר תמוה מצד עצמו, דכיון דהכיבוש הי' מותר כדאמרין דטהרו בסיחון, והי' עפ"י ה', כמבואר בכתובים, א"כ אין כאן הטענה "פלטרין שלך לא כבשת" שנזכר לענין כיבוש יחיד דסוריא בימי דוד. א"כ למה לא נתקדש בכיבוש?

וביותר הדבר מבואר בתוס' יבמות ט"ז ד"ה עמון ומואב שכי' שם וז"ל: ואומר ר"ת דהתם (דנוהג שביעית בעבה"י) בארץ סו"ע שלא היתה של עמון ומואב, אבל ארץ סיחון שכיבש מעמון ומואב לא קידשו עולי בבל כדמשמע הכא, עכ"ל. הרי שמבואר להדיא שלתירוץ זה הכונה במ"ש עמון ומואב מעשרין מ"ע בשביעית המדובר על אותו חלק שכבש סיחון, היינו שאמנם בקדושה ראשונה נתקדשו אלא שעולין מבבל לא קידשו. א"כ ודאי זו הכונה שבתירוץ זה שהובא בחגיגה וב"ב.

אך א"כ הרי תמוה בסוגיא דב"ב דאזלא למ"ד קידשה לע"ל, וכן בחגיגה לפ"מ שלא הוכרע בדעת ר"א, אי ס"ל קידשה לע"ל ולא פשטוה מהא דר"א דהכא.

גם עצם התירוץ אינו מובן, דמאי שנא עמון ומואב דנקט, הרי מעצם הדין היה צריך לקדש גם ארץ סו"ע כי קדושה ראשונה בטלה, וכשקדשו מחדש, כך יכלו לקדש אלה כמו אלה. ואם נמנעו מלקדש כדי שיסמכו עליהם עניים בשביעית, הרי לענין זה אין הבדל ואין ענין בהדגשה מיוחדת שדוקא ארצות עמון ומואב לא קידשו. ובאמת הרי אמרו בזה, הרבה כרכים כבשו עו"מ ולא כבשום עו"ב, דהיינו כרכים שהם מגופה של א"י, ואעפ"כ נמנעו מלקדש מטעם הנ"ל. א"כ אין הבדל בעצם המהות בין ארץ סו"ע המקורית לבין אלה שטהרו בסיחון, ולמה נבחרו דוקא אלו הארצות של עמו"מ שלא לקדשם בקדושה שניה.

ד.

ונביא בזה מחלוקת הרמב"ם והראב"ד בפ"ד מה' שמטה ויובל הכ"ח. ז"ל הרמב"ם שם: עבר הירדן שביעית נוהגת בה מדבריהם, וספיחי סוריא ועבה"י מותרים באכילה. לא יהיו ארצות אלה חמורים מארץ ישראל שהחזיקו בה עולי מצרים עכ"ל.

והשיגו הראב"ד: א"א, עבר הירדן, מה היה צריך להביאו מק"ו, הרי לא החזיקו עולי בבל וכן סוריא.

וכתב ע"ז הכ"מ (וכ"ה הרדב"ז שם): וי"ל, דאין אנו יודעים אם כבשו עולי בבל קצת ארצות מעבה"י ומסוריא, שהיו בב"ש מלכים תקיפים וכו'. ויש להבין השגת הראב"ד וטעם מחלוקתם.

והנראה בזה, דהנה עיקר המחלוקת אי קדושה ראשונה לע"ל קידשה אי לא מבואר בגמרא ערכין ל"ב: ושי"כ, דמ"ד קידשה לע"ל למד ממשי"כ בבתי ע"ח אשר לא חומה, אעפ"י שאין לו עכשיו, ומה שנאמר "אשר ירשו אבותיך וירשתה" מפרש "כיון דירשו אבותיך וירשתה את", שבזה ירושת האבות לעולם קיימת. אכן בכדי שהמקום יתקדש ע"י כיבוש בקדושת ארץ ישראל אין הדבר תלוי בהבטחת האבות ובגבולות ההבטחה, אלא במעשה הכיבוש כל עוד שנעשה כהלכה, כמבואר ברמב"ם ריש ה' תרומות: א"י האמורה בכל מקום היא בארצות שכיבשן מלך ישראל או נביא מדעת רב ישראל, וזהו הנקרא כיבוש רבים וכו'. הארצות שכבש דוד וכו' אינו כא"י לכל דבר וכו', ומפני מה ירדו ממעלת

איי? - מפני שכבש אותם קודם שכיבש כל איי וכו'. והוא מהספרי, הו"ד בתוס' גיטין ח' ד"ה כיבוש יחיד - פלטרין שלך לא כבשת ואתה הולך וכובש ארם נהרים וארם צובא.

אך עפ"י הני"ל דין קידשה לע"ל תלוי בירושת האבות, אי"כ זהו רק במה שנמצא בגבולות ההבטחה ולא כן מה שנתקדש בקדושת כיבוש, שאמנם כל תורת אי"י למקום כל עוד הכיבוש נמשך, אך כשנתבטל הכיבוש ודאי דקדושתו בטלה לכו"ע, שהרי רק לגבי מה שזכו בו מכוח ירושת האבות הוא דילפינן דהקדושה אינה בטילה, אבל לא מה שקדושתו היא רק מצד הכיבוש, בזה לכו"ע קיימת הסברא דכיון דקדושתו באה ע"י הכיבוש, ממילא גם מתבטלת עם התבטלותו.

ה.

ומעתה יש לדון ביחס לארץ סיחון דעבה"י, שלא היתה מעיקרא בכונת השי"ת שיתנחלו שם, ורק עפ"י הצעת בני גד ובני ראובן נקבע המקום להתישבותם בתוכו. אולם הן ארץ זו מז' עממים היתה, אלא שאעפ"כ לא היתה מיועדת לכיבוש באותה שעה, כמו שכתב הרמב"ן עה"ת (במדבר כ"א, כ"א): "והיה חפץ (מרע"ה) שיהיה כל כיבושם מעבר לירדן והלאה שיהיה מושבם יחד, ושהיא הארץ הטובה אשר היא זבת חלב ודבש". ויש לעיין, לאחר שארץ זו נמסרה לבני השבטים לנחלה, אם מעתה חזר עליה דין ארץ ישראל שמכוח ירושת האבות שע"ז נאמר "כיון שירשו אבותיך ירשתה את" וממילא גם בהתבטל הכיבוש לא בטלה קדושתה, וכמו ארץ עבה"י המערבית. או שנאמר מאחר שמעיקרא לא היתה מיועדת לכיבוש ולהתישבות, ע"כ גם לאחר שנמסר זה לשני המטות וחצי המטה, מ"מ לא נתקדש המקום מדין אי"י דירושת אבות אלא מדין קדושת כיבוש גרידא, ולפי"ז לאחר חורבן הבית נתבטלה שם הקדושה לכו"ע כי קדושת כיבוש נתבטלה עם ביטול הכיבוש.

אכן דיון זה נסב רק על עבה"י דארץ סיחון ועוג המקורית, משא"כ מה שטהרו בסיחון, שזה ודאי לא הי' בכלל הירושה כי זה הרי נקבע לבני לוט לנחלה, אם אמנם ע"י כיבוש סיחון טהרו והותר הכיבוש שם, מ"מ לא יוכל להתקדש אלא בתורת כיבוש ארץ מחו"ל אבל לא בתורת התקדשות אי"י המקורית.

ו.

ונראה עוד להוסיף שקדושת כיבוש של מקום בחו"ל לא היתה בבית שני. וזה משני טעמים: חדא, דקדושת כיבוש בחו"ל שייכת רק לאחר שכל אי"י לגבולותיה נכבשה. ואילו בב"ש הרי אמרו: הרבה כרכים לא כבשום עולי בבל. אי"כ נשאר מא"י עצמה בלתי כבוש, וב' דהרי בב"ש היתה הקדושה גם של אי"י עצמה, לא ע"י כיבוש כי אם ע"י חזקה, ובזה הרי לא נאמר הריבוי "כל אשר תדרוך כף רגלכם וכו'". ומעתה תוסבר יפה מחלוקת הרמב"ם והראב"ד לענין שביעית בעבה"י, דהראב"ד ס"ל שעבה"י נתקדשה בכיבוש ראשון מדין אי"י ולא מדין כיבוש חו"ל. וממילא היה בה אפשרות קדושת חזקה בבית שני, כשם שעבה"י המערבי. ומאחר שמכל מקום בעבר הירדן שביעית נוהגת בה רק מדבריהם, ושלא כמו בארץ כנען, מזה הרי יוצא מוכרח שלא החזיקו שם עוי"ב, שאל"כ במה שונה היא מעבה"י המערבי. וע"כ שפיר השיג דא"כ פשוט שאין שם איסור ספיחים, כשאר אי"י שהחזיקו רק עוי"מ.

אכן הרמב"ם ס"ל שקדושת עבה"י היא רק מדין כיבוש, ע"כ עם חורבן הבית נתבטלה הקדושה ושוב לא היתה יכולה להתחדש עם חידוש החזקה. כי דין כיבוש לא היה בבית שני וכנ"ל. ודין קדושת חזקה לא שייך אלא בארץ ישראל המקורית, ולא במה שכל עיקר קדושתו אינה אלא מדין כיבוש וכנ"ל.

וע"כ שפיר כ' הכ"מ, דלעולם המדובר במקומות שנכבשו בימי בית שני, ומ"מ לא היה בהם דין קדושה, כי במקומות הללו, אי"א להתקדש בבית שני, שלא היתה שם הקדושה אלא מתורת חזקה.

ז.

ומעתה מיושבים דברי התוס' לענין עמון ומואב שטיהרו בסיחון, שכתבו שלא נתקדשו ע"י עולי בבל. ונתקשינו דהרי אזלינן למי"ד דקדושה ראשונה קידשה לע"ל, אי"כ לא היה צריך כלל לקדשינהו. כי דעת התוס' ג"כ כשיטת הראב"ד דקדושת עבה"י היא מדין ירושת אבותינו. אכן זהו כנ"ל רק בארץ סו"ע המקורית, משא"כ עמון ומואב שטהרו בסיחון, נהי דהותר ע"י הכיבוש בהם, אולם הן קדושתם היא כנ"ל רק מדין כיבוש גרידא ולא מדין כיבוש ירושת אבותינו, ע"כ לכל הדעות נתבטלה קדושתם עם ביטול הכיבוש, ושוב לא יכלו עוי"ב לקדשם כלל, כי קדושת כיבוש לא היתה כלל בב"ש וכנ"ל. ע"כ אי"ש שלא קידשום עוי"ב.

ח.

ונחזור מעתה לדברי הראב"ד בה' ביהב"ח שנתקשינו בהם, שכי' לחדש שגם לרי' יוסי דס"ל דקדושת אי"י הראשונה קידשה לע"ל מ"מ גם הוא יתכן דס"ל דקדושת מקדש וירושלים בטלה, וכי' שנגלה לו זה מסוד ה' ליראיו.

דכוונתו ללמוד זאת מדברי ר' אליעזר דחגיגה שאמר **סוד ה'** ליראיו דעמון ומואב מעשרים מ"ע בשביעית, שהוא כנ"ל בתי' הני"ל בתוס', עפ"י שיטת הראב"ד, בעמון ומואב שטיהרו בסיחון ולא נתחדש בהם דין כיבוש, ואילו שאר עבה"י דין שביעית נוהג בהם. והרי חזקה לא היתה גם בעבה"י כמו שנתבאר לעיל, דלראב"ד זה יוצא מוכרח מהא דקיי"ל דשביעית נוהגת בהם רק מדבריהם. אכן לפי"ז קשים דברי ר"א דמה הבדל יש בין עבה"י של סו"ע לארץ עמון ומואב, הא בשניהם לא היתה חזקה, וכל דין שביעית שיש בעבה"י הוא רק מחמת קדושתם הראשונה, אי"כ גם בארץ עמון ומואב אמאי לא תנהג שביעית מהאי טעמא, שהרי בבית ראשון שניהם היו בקדושת אי"י, ובב"ש שני המקומות לא חזרו ונתקדשו. אע"כ ס"ל לרי' אליעזר קדושה ראשונה קידשה לע"ל, ע"כ ארץ סו"ע שביעית נוהגת בה. (ולדעתו זה באמת מה"ת, אלא דאנן לא קיי"ל הכי, אלא לא קידשה לע"ל).

ואילו ארץ עמון ומואב בטלה קדושתם הראשונה, ובהא דנתבטלה קדושה ראשונה אין כלל דין שביעית גם מדרבנן. עכ"פ שומעים אנו דעת ר' אליעזר לענין קדושת אי"י דקדושה ראשונה לא בטלה. אי"כ הרי קשה מאי נסתפקו בגמרא

מגילה דף י' אי ס"ל לר"א לענין קדושת המקדש אי קדשה לע"ל אי לא, הרי יכלו להוכיח זאת מהא דס"ל עמון ומואב מעשרין מ"ע, דקדושה ראשונה קידשה לע"ל. אלא ע"כ יש סברא להיפך, דאעפ"י דקדושת א"י לעולם עומדת, מ"מ קדושת המקדש וירושלים בטלה. ומכאן מוכח דגם לר' יוסי דס"ל קדושה ראשונה קידשה לע"ל, מ"מ יתכן שאין זה אלא לענין קדושת א"י ולא לענין קדושת המקדש.

שפיר אמר איפוא הראב"ד שנגלה לו הדבר מסוד ה' ליראיו, דהיינו מדברי ר"א שהתבטא בענין זה בנוסח זה, אנו שומעים את הסברא של הראב"ד, שאין הקדושות תלויות זב"ז, ושפיר יתכן לומר שקדושת המקדש בטילה אפילו לאותה שיטה הסוברת דקדושת א"י לא בטלה.